

ÖRÖKSÉGÜNK

Fodor István Ferenc

JÁSZJÁKÓHALMI ZARÁNDOKUTAK A SZENTKÚTHOZ

Szentkút: sok helyen található a történelmi Magyarország területén olyan hely, melyet Szentkútnak hívnak: melynek vizénél csodás gyógyulások történtek hosszú évszázadok óta.

Ha csak Jászfákóhalma körzetét nézzük: itt is több olyan szent hely van, mely 100 kilométeren belül található. Jeles búcsújáróhely mindjárt a szomszédban Jászberény, távolabb a Gödöllővel egybeépült Máriabes-nyő, de nincs elérhetetlen távolságban a budai zarándokhely: Máriaremete sem. Ferencszállás története külön is érdekes, hiszen egy kis kitérővel beleesett a Szentlászlópusztára menő út vonalába, mely pusztá pedig hosszú időn át Jákóhalma része volt. Érdekes is az a leírás, mely 1965-ből Tóth József tanító naplójában található a ferencszállási szentkút történetéről. A hely ma is jeles zarándokhely, most Petőfiszállás a neve Kiskunfélegyháza közelében.

Van tehát több szentkút is a Jászság közelében, de a jákóhalmiak számára, így nagybetűvel írva, Szentkút csak egy van, a mátraverebélyi.

Hogy ez miért alakult így a történelem folyamán, erre nem tudunk választ adni, de az tény, hogy Mátraverebély-Szentkút már az Árpád-korban is híres búcsújáróhely volt, amikor még szinte járhatatlan őserdők borították a környező hegyeket. Azon történelmi helyek közé tartozik, mely Szent László lovagkirályunk tetteit hirdeti, mint a Tordai hasadék is. Lovának patája nyomán forrás fakadt, melyet ma is felkeresnek az ott járó búcsúsok.

Ma már busszal indulnak zarándokútra a jákóhalmiak, miként más települések hívói is. Mert mennek ma is, hagyomány szerint Pünkösdkor- ez a jákóhalmiak napja.

Sok olyan idős ember él még a faluban, aki annak idején gyalog vágott neki az útnak. Az eseményekre Vaskó Jánosné emlékszik legjobban, aki 84 éves, ma is aktív templomjáró, de eljár a honismereti szakörbe is már vagy két évtizede. Ő tizennyolcszor tette meg az utat, először 1926-ban 14 éves korában. Ahogy visszapergettük az idő kerekét, általában az volt a vélemény, hogy 1952 körül indult az utolsó nagyobb

gyalogos csoport, de többen állították, így többek között Lukácsi Jánosné, vagy László Erzsébet, akik a Jászdózsa felőli részén laktak akkoriban a falunak, hogy 1956-58 körül még kisebb csoportok jöttek. Valószínű azonban, hogy ekkor már vasúton jöttek Jászdózsáig.

Hogy miért szűnt meg a gyalogos zarándoklat? Több oka is lehetett: nem is nézték jó szemmel a Rákosi időkben, másrészt viszont a közlekedés fejlődésével és bizonyos elkényelmesedéssel az is velejárt, hogy a hívők sem a hagyományos utat követték. Magyarították a váltást azzal is, hogy miután egyre többen dolgoztak az asszonyok közül is, gondot jelentett, hogy több napra kiessenek a munkából, hiszen - akkor még a szombat is munkanap lévén - legalább négy munkanapot érintett az út. Azt is elmondta Veronka néni - Vaskóné - , hogy a valláshoz való hozzáállásnak sem kedvezett ez az időszak, hiszen előfordult, hogy a „*Szállást keres a Szent Család*” falun belüli előadása alkalmával is megdobálták őket a gyerekek.

A gyalogos utakban kilenc alkalommal vett részt a több mint egy évtizednyivel fiatalabb Benke Zoltánné és a szintén 80 fölötti Szöllősi Mihályné, aki kétszer járt ilyen módon. Hogy is indultak? A búcsúvezető hosszú időn át Kis Kovács András volt, nála lehetett jelentkezni az útra. Ő nem volt egyházi személyiség, vallásos érzülete alakította ki benne azt a szerepet, melyet évtizedeken keresztül betöltött a hívők között. Tanyája a Tarna mellett, a jászberényi határ Túlatarna nevű határrészen volt, de a család teljesen Jákóhalmához kötődött, hiszen ide csak 1-2 km-re voltak. A család ma élő tagjai is a községben telepedtek le.

A búcsúra jelentkezettek száma változó volt. Volt amikor huszan, volt amikor kilencvenen is voltak.

Pünkösöd előtti csütörtökön reggel 7 órakor misét hallgattak a helyi templomban, megkapták az áldást az úthoz, majd kivonultak. Elöl vitték a keresztet és a lobogókat. A különböző községeknek különböző színű lobogójuk volt, hogy ezzel is látható legyen, hogy ki kihez tartozik. A jákóhalmiaké piros színű volt selyemből, melynek egyik oldalán Szent István, a másikon Szűz Mária volt látható. Ez amiatt is indokolt volt, hiszen a kegyhelyek általában Mária jelentésekkel függnek össze és sok esetben viselik is Mária nevét. A másik lobogón Jézus szive és Mária szive volt. Ezeket a zászlókat egyébként a búcsúsok készen vették Mezőkövesden.

A búcsúvezető középen ment, hogy szemmel tudja tartani a csapatot és egyforma távolságra legyen az elől haladóktól és ügyeljen az esetleges lemaradókra is.

A búcsúsokat lovaskocsi kísérte, melyen a több napra való élelem volt elhelyezve, de ha valaki valamilyen ok miatt nem tudott tovább gya-

logolni - betegség, vagy gyerekkora miatt - akkor az is felülhetett rá egy szakaszon.

Am a templomtól való indulás még nem a végleges búcsút jelentette a községtől, hiszen a pap egy szakaszon még elkísérte őket. Hogy meddig, ez a történelem folyamán változott: Kiss Lajos esperes úr közlése szerint régen a Szent Kereszt kápolnánál búcsúztatta el őket, majd itt fogadta. Ezt a kápolnát 1756 után építették a Kálvária dombon, majd az 1800-as évek végén elbontották, mikor már igen rossz állapotban volt.

1760 és 1803 között itt élt Draskovics Mihály remete. Tisztázandó, hogy hol is volt és mi köze a mai Szent Kereszt kápolnához, mely a temetőben található. Ez a kápolna ott állt, ahol ma a Kakasos Jézus-szobor együttes áll. Ez a - sajnos igen rossz állapotban lévő - szobor 1884-ben épült ide, tetején egy vaskakassal, mely Judás árulására utal. Érdekes módon ugyanebben az évben készült el a mai temető kálváriája is, a rajta lévő évszám szerint, tehát feltehető, hogy ennek a kialakítása ezekre az évekre tehető az itt álló Szent Kereszt kápolnával együtt. Tehát elbontották a régi kápolnát és vele egyidőben felépítették az újat az új temetőben, mely ugyanazt a nevet viseli. Ott ahol a régi kálvária

A „kakasos Jézus” Jákóhalmán. *(A feszület tetején egy vaskakas volt, mely Judás árulására emlékeztetett.) Ennek a helyén állt a múlt században az a kápolna és kálvária, ahonnan indult és ahová érkezett a jákóhalmi zarándokcsapat.*

állt egyébként hozzávetőleg a mai Petőfi-Vörösmarty-Ságvári utcák alkotta háromszögben, gyereketemető volt.

Hajdan tehát - a múlt században - itt történt a búcsúztatása, illetve fogadása a gyalogos zarándokoknak. 1926-ban már Magyar János plébános a berényi határig kísérte őket, mely ezen a szakaszon nem messze van a községhez, miután elhaladtak az Öregtemető mellett a

mai Kiss Ernő utcán. Vagy a sóskásparti keresztnél, vagy a határdombnál aztán a pap áldást osztott, megszentelte őket, majd imádkozás után elindultak Kis Kovácsék tanyájára, mely némi kitérővel útba esett. Innét a Tarna-parton haladtak Jászdózsa felé, - akkor még nem a gáton, hiszen a folyó nem volt szabályozva.

Az első, hagyományos jelentősebb állomás a dósai kápolna volt, mely azon a Kápolna-halmon állt, melyen az elmúlt időszakokban több esetben is jelentős ásatásokat végeztek. A halomnak a neve ekkor még valós épületre utalt, hiszen itt tényleg kápolna állt egészen a második világháborúig, amikor felrobbantották. Itt imádkoztak, reggeliztek.

Innét Árokszálláson, Vámosgyörkön át vitt az út Nagyrédére, ahol megebédeltek az „étkezőkocsi” anyagából, mármint az őket kísérő lovaskocsira felrakott hazai finomságokból.

A települések külön mentek, külön csoportokban, külön zászló alatt. Volt úgy, hogy hallották miket énekelnek a dósaiak. Aztán amikor találkoztak, megkérdezték tőlük, azok meg azt mondták, a határban nótázgatnak, a falvakon áthaladva meg énekelnek. Ott is volt mindenféle korosztály, meg hát azok is emberek voltak, alkalmazkodtak egymáshoz.

***A gyöngyöspatai pajta ma is álló épülete, ahol megszálltak
oda- és visszaútban is***

Még időben megérkeztek Gyöngyöspatára, éjszakai szálláshelyükre, 5-6 óra körül. Itt egy gazdag biróné várta őket, aki jótékonyaságból rendelkezésükre bocsájtott egy nagy pajtát, melyben széna volt lepedővel letakarva. A fej alá voltak párnák, takarózásra dunna, pokróc. Volt úgy, hogy le sem feküdtek, úgy indultak tovább hajnali kettőkor.

Előbb - még este - bementek a patai templomba is, mely akkor tiszta fehérben volt, amikor visszafelé jöttek, akkor pedig tiszta pirosban.

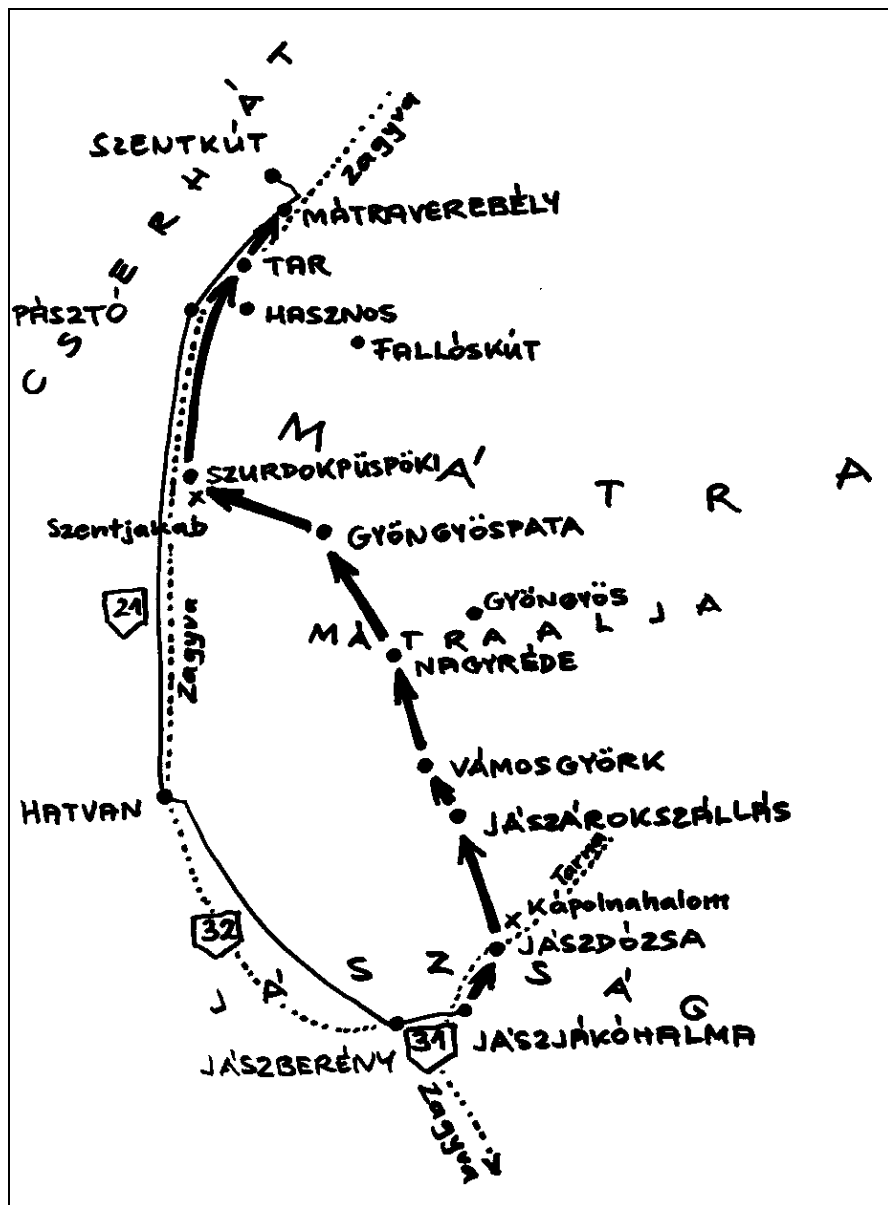
Tovább haladtukban péntek délelőtt bementek Szentjaka-bon a templomba, ahol mise volt. Ez Szurdokpüspöki előtt van. András bácsi - a búcsú-vezető - egyik testvére menet közben itt halt meg és visszafelé jövet itt is temették el. Ezután Pásztó szélén, a Hasz-nos felőli oldalon haladtak tovább Tar felé. (Itt megjegyzem, hogy az ún. hasznosi zarándokhely - mely valójában Fallóskúton van - akkor még nem létezett, mivel azt az 1940-es évek végén a hasz-nosi Klára asszony látomásai alapján kezdték kiépíteni. A mai autóbuszos kirándulások alkalmával visszafelé jövet rendszeresen felkeresik ezt a Mátra belsejében lévő egyre látogatottabb települést.) Délután 4 óra után érkeztek meg Mátraverbélybe,

A végállomás: Mátraverbély-Szentkút.
Egy mai zarándokházaspár: Fodor Dénes iskolaigazgató és neje.

ahol a cigányházak között haladtak tovább szaladgáló purdék között.

Jobb kéz felől ott volt a „kőlány”. Ennek a kőképződménynek is megvolt a története. A lány, aki levest főzött az anyjával az apjának, kilopta a húst a levesből és megette. Amikor az apja hazajött, azt hazudta a lány, hogy az anyja nem tette bele a húst a levesbe. Erre az anyja azt mondta, hogy váljon kővé aki hazudott. A kővé vált lány azóta is ott áll az út mentén.

Hamarosan a zarándokhely közelébe értek, ahol harangozni kezdtek a tiszteletükre, amikor meglátták őket közeledni a toronyból. Nyitva volt előttük a templom ajtaja, amikor odaértek. A feszületen - melyet elől vittek - volt egy élővirág koszorú, melyet otthagytak és visszafelé művirágot tettek a helyére.

A jászákóhalmi zarándokok útvonala

Hagyományos (gyalogos) útvonal

mai (motorizált) útvonal útszámozással

A szállás menedékházakban volt. Minden odajáró településnek volt egy menedékháza, úgy tudják, ezek közül már csak egy van meg. Ezeket a menedékházakat azok a települések építették, akik odajártak rendszeresen búcsúra és egy napi járóföldnél messzebb-ről jöttek. A jákóhalmiak is két éjszakát töltöttek itt el. Azt a menedékházat, amelyet a jákóhalmiak használtak, a berényiek kezdték el építeni, de elfogyott a pénzük, aztán a jákóhalmiak fejezték be. Így aztán mind a két település használta. Ez nem okozott problémát, mert a jákóhalmiak Pünkösdkor mentek, a berényiek pedig Szent Antalkor. Szolnoknak, Gyöngyösnek, Árokszállásnak, Dósának is volt menedékháza.

Itt aztán a szénán ülve imádkoztak, énekeltek egész éjszaka a padlón is, meg a padláson is. A padlás csak le volt deszkázva, aztán volt úgy, hogy a vizes üveget feldöntötték odafönn és rácsorgott az alatta fekvőre, az meg felkiabált: „*Ne hugyozzatok már le!*”

Ott volt a Szent László-kút a hegyszakadásban, ahová a kardját szúrta. A Kőkenyér, Zab- mind sziklaképződmények voltak, ott volt Szent László lova patájának nyoma is, ahonnét a lovát ugratta és víz fakadt belőle. Ott van Szent István-kútja és a Kőszvénykút. Körüljárták ezeket a helyeket.

Este volt a gyertyás körmenet a stációknál: végigjárták a keresztutat. Elmentek a barátok temetőjéhez is. 26-ban is volt ott egy barát, aki ha valaki lefeküdt és meglátta, bottal a lábára ütött. Abban az évben meggyilkolták a barátot, mert azt hitték, hogy sok pénze van, de csak 28 fillért találtak nála. A következő évben ők is megnézték, hogy hol lakott.

Szőllősi Mihályné megjegyezte, hogy ő 1950-ben volt ott. Útközben Árokszálláson ebédeltek, ők is Patán aludtak. Mikor odaértek mise volt a templomban, aztán mehetek erre-arra. Mindenki meggyónt. Ő előtte hét évig semmit nem tudott csinálni, mert nagyon fájt a lába, fogadásból ment el. A Szent László forrásnál megmosta a lábát és az rögtön meggyógyult, azóta sincs baja vele, pedig már régen volt.

Vasárnap reggel misére mentek, aztán vásárolni, mert itthon a gyerekek várták a szentkúti emléket. Lehetett venni enni,-innivalót is, ha valaki nem csak azt akarta fogyasztani, amit itthonról vitt. Dél-előtt 10 órakor volt a nagymise, aztán a körmenet. Elől a férfiak mentek hatos sorban, vitték a Máriát vállon is. Ez a hordozhatós Mária ma is látható a templomban nálunk is. A hídig együtt mentek, ott a feljáratnál kiváltak, aztán 11 órakor elindultak ugyanazon az útvonalon visszafelé. Ha valaki lemaradt, azt megbüntették. Volt olyan

is, hogy beleszótték az énekbe: „X.Y. megállt pisálni, ne hagyjuk el...”

Edzettebbek voltak akkor az emberek, mit ma. Örzsi néni - már régen meghalt - rendszeres búcsújáró volt. Amikor hazajöttek, mondta a lányának, mossa meg a lábát, mert nagyon elfáradt. Aztán a lány talált egy rajzszeget a talpában, aminek már le volt kopva a feje. Olyan vastag volt a bőre, hogy nem vette észre. Ezeknek az embereknek nem volt gondjuk a tarlón járással, hiszen nem is szívesen hordtak cipőt, megkérgesedett a bőrük.

Hétfőn délután értek haza, amikor már várták őket többen a Kis Kovácsék tanyájánál. Tudták, hogy kb. mikor érkeznek, a toronyból is figyelték őket. Amikor Dósát elhagyták, akkor eléjük mentek. A pap is fogadta őket, aztán együtt bevonultak a templomba és misével ért véget a zarándoklat.

Mátraverebély-Szenkútra ma is mennek Pünkösdkor a jákóhalmiak. Azt sem mondhatnám, hogy kevesebben, mint régebben, hiszen egy vagy két busz indul évente 50-90 fővel és vannak akik személykocsival mennek. A nosztalgikusabbak azt mondják: ez már nem is igazi vezeklés, az volt az igazi, amikor megküzdöttek a búcsúi részvételért. Eszembe jut régen elhunyt nagyanyám emlékezése, aki ma 104 éves lenne ha élne. Mint alföldi asszony, hatalmas szakadékról beszélt. Az ő korában még nem jártak szórakozásból hegyet mászni, a szenkúti völgy sziklaméretei minden képzeletet felülmúltak számukra.